

Pancratiuskerk Diever

wetenswaardigheden

Uitgave april 2025

Inhoud

	pagina
• Stukje geschiedenis	3
• Interieur:	4
○ Preekstoel	5
○ Herenbank	5
○ Avondmaalstafel	5
○ Tafelzilver	6
○ Doopvont en Paaskaarsstandaard	7
• Het orgel	8
• Grafstenen	9
• Nissen in het Koor	10
• Koepelschildering onder de toren	11
• Drieluik in de Zuidbeuk	13
• Nissen tentoonstelling en plattegronden	16
• Predikantenborden	19
• Kerkklokken	20
• Glas-in-loodraam	22
• Mariakapel	23
• Hagioscoop	23
• Pestgleuven en pestpoeder	24
• Bissekist	25
• Stilte Hoek	26
• Kroonluchters	26
• Sikkell	27
• Kasten	28
• Christelijke symbolen in straatwerk rondom kerk	29
• Stichting Vrienden van de Oude Kerk	34
• Colofon	35

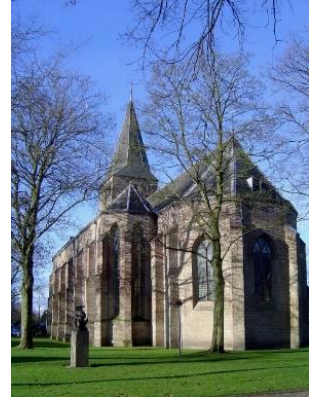

1^e druk april 2023
2^e druk april 2025

Een stukje geschiedenis

Op de plaats waar deze kerk staat, hebben vanaf de negende eeuw een aantal houten kerken gestaan. De eerste stenen kerk stamt uit de 11de of 12de eeuw en bestond uit een schip, een rond koor en een losstaande toren. In de 14de eeuw werd het ronde koor vervangen door het huidige, Gotische veelhoekige koor. In de 16de eeuw werden de zijbeuken aangebouwd en werd de toren ingesloten. Zo kreeg de kerk zijn huidige vorm. De lengte is 35 meter, de breedte 18 meter en de toren is 35 meter hoog.

Er wordt beweerd dat het hebben van een driebeukige kerk een privilege was van de Dingspilhoofdplaatsen, waarvan Diever er toen één was (van de zes in Drenthe). Dat verklaart waarom de Dieverder kerk zoveel groter is dan die van de omliggende dorpen.

Het is onduidelijk waarom de zijbeuk aan de zuidzijde hoger is dan die aan de noordzijde. Er wordt gesuggereerd dat men van plan was later de noordbeuk te verhogen en daarom de hoge bogen tussen schip en noordbeuk heeft dichtgemetseld.

De kerk is (op het oosten) georiënteerd. De eeuwen door, tot op de huidige dag, zien de kerkgangers uit op het oosten, vanwaar de Heer zal komen.

In 1598 proclameerde stadhouder Willem Lodewijk dat Drenthe voortaan protestant zou zijn. Er wordt verteld dat de Drentse bevolking het voor kennisgeving aannam en zijn eigen gang bleef gaan. Pas toen de Spanjaarden (80-jarige oorlog) wat te rigoureuus optraden, keerde men zich van hun/het katholieke geloof af en werd men protestant. Een opportunistische keus dus! In 1598 werd ook deze kerk, die gewijd was aan St. Pancratius (één van de z.g. IJsheiligen)

een hervormde kerk. De acht altaren en beelden verdwenen. Tegenwoordig herinneren alleen de 'piscina' en de wimberg (steile topgevel boven vensters en portalen in de gotische bouwstijl) op het koor en de naam van het kleine koor van de zuidbeuk, de Mariakapel, aan het katholiek verleden.

Het zou overigens nog enkele jaren duren voor de eerste predikant kwam. De namen van de predikanten van de Hervormde Gemeente van Diever staan vermeld op de predikantenborden in de zuidbeuk.

In 1759 werd de kerk door bliksemslag verwoest. Men begon terstond met de herbouw. In plaats van de gemetselde gewelven werd een houten zoldering aangebracht. Ook op de dakconstructie werd bezuinigd: zuidbeuk, schip en noordbeuk kwamen onder één groot dak. De gedenksteen boven de deuren aan de zuidzijde herinnert aan deze gebeurtenis:

**Wier 't oude Heiligdom door blixemvuur verbrand
Het vuur der Godvrucht bragt dit nieuwe huys tot stand
Maar wil God 't Heilig Vuur van zijne Geest verlenen
Hier wordt een kerk gebouwd van levendige stenen.**

Eind jaren '50 van de vorige eeuw is de kerk grondig gerestaureerd. Bij die restauratie zijn de gewelven opnieuw aangebracht en heeft de zuidbeuk weer een eigen dak gekregen naast dat van schip en noordbeuk. De glas-inloodramen zijn in 2004 gerestaureerd. Omdat er in het kerkgebouw ook culturele activiteiten plaatsvinden, bleek in 2008 de bouw van een pantry en een toiletgroep in de noordbeuk noodzakelijk. In de bestrating van het trottoir rond de kerk zijn verschillende (christelijke) symbolen ingelegd.

Het interieur

Wanneer u de kerk vanuit de toren betreedt, valt het u misschien op dat het koor zich niet exact recht achter het schip bevindt. Ofwel: het midden van het koor (in de breedte gezien) wijkt af van dat van het schip. In veel kerken is dat het geval. Men ziet er een allegorische verwijzing in naar het feit dat Christus, toen Hij stierf, zijn hoofd neigde in de richting van de “goede” moordenaar aan zijn rechterzijde.

Preekstoel

Bij de brand in 1759 is ook het kerkmeubilair verloren gegaan.

Sinds de restauratie staat de eikenhouten preekstoel/kansel met ruggenschot, klankbord en een opgang van zeven treden aan de noordzijde van de triomfboog.

Voordien stond zij aan de zuidzijde. De kansel dateert van na de brand, waarschijnlijk uit 1760. De maker is onbekend. De hangende, zeskante, eiken kanselkuip met lezenaar bestaat uit panelen versierd met accoladevormig geprofileerde lijsten. De ojjefvormige onderkuip met ribben eindigt in een zwarte tolknop.

Voor de preekstoel staat een smalle ronde vierpotige tafel waarop tijdens de erediensten bloemen staan die na afloop van de dienst bezorgd worden bij een gemeentelid.

Herenbank

De eikenhouten herenbank met verhoogd achterschot en een dubbele rij zittingen staat in de noordbeuk. Evenals de kansel zijn ook hiervan de panelen versierd met

accoladevormige geprofileerde lijsten. Ook de herenbank dateert van na de blikseminslag van 1759. De drie koperen kaarsenhouders op de voorzijde zijn in 1959 aangebracht

Avondmaalstafel

Op de grens van het koor en schip staat de avondmaalstafel. Deze dateert uit de periode van de restauratie in de jaren vijftig van de 20^e eeuw.

Ze is gemaakt door de Dieverder meubelmaker Johannes Schutte. Daarbij diende een eind 17^e eeuwse tafel van het Drents museum als voorbeeld. De fraaie tafel heeft vierzijdige taps toelopende poten en een gaffelvormige voetregel.

Tafelzilver

Tijdens de zondagse erediensten wordt de avondmaalstafel opgesierd met twee zilveren kandelaars, twee zilveren bekers en twee zilveren borden.

De twee bekers en kandelaars spreken voor zich.

De herkomst van de twee zilveren borden dateert uit **1963**. Beide borden, met inscriptie (zie hieronder), zijn in dat jaar geschonken aan de hervormde kerk van Diever. Dit is gedaan door de Canadese familie, als eerbetoon aan hun in WWII gesneuveld familielid. Hij was vliegenier en samen met 6 andere bemanningsleden in november 1943 neergehaald door de Duitsers. Bij de uitvaart hebben alle 7 gesneuvelde Canadezen opgebaard gelegen in het koor van onze kerk. Op de begraafplaats van Diever zijn ze allen begraven.

In memory of Flight Sergeant Malcom Archie McKellar, 22 november 1943 in de leeftijd van 20 jaar, Royal Canadian Airforce

Website:

Malcolm Archie McKellar - The Canadian Virtual War Memorial - Veterans Affairs Canada

Doopvont en Paaskaarsstandaard

Het geelkoperen doopbekken staat op een 17^e eeuwse smeedijzeren standaard, bestaande uit een lang getordeerde stang met driepoot. Laatst is in 1959 gemaakt door de plaatselijke dorpssmid, Rieks Seggers. Tot die tijd diende een sluitsteen uit de gewelven als voetstuk. Bovendien is een kleinere, smeedijzeren Paaskaarsstandaard aanwezig. Deze is in 1993 in stijl met de doopstandaard gemaakt door de dorpssmid Klaas Kleine. Het geelkoperen doopbekken, daterend uit 1993 is eveneens van zijn hand.

Het orgel

In 1882 is het orgel door de gebroeders van Oeckelen in de kerk geplaatst. Het is het eerste orgel in deze kerk. Het is, vermoedelijk in 1845, door Petrus van Oeckelen, de vader van deze gebroeders, gebouwd voor de kerk in het Groningse Tjamsweer (bij Appingedam) waar het tot 1880 dienst heeft gedaan. Na een verbouwing in de werkplaats in Glimmen werd het in 1881 te koop aangeboden en kwam het voor fl 1600,- in Diever terecht. Bij de kerkrestauratie in de jaren '50 is het orgel enigszins gerestaureerd en werd het op het (nieuwe) orgelbalkon geplaatst.

Een grondige restauratie vond in 1992 plaats. De kosten daarvan bedroegen een veelvoud van de aanschafprijs, namelijk f 130.000,-.

In verband met de restauratie van de kerk in 1955 wordt het orgel opgeslagen.

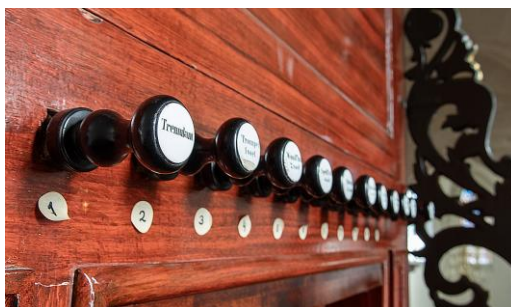
In 1959 wordt het orgel herplaatst door L. Rinkema, de kas wordt wit geschilderd. Restauratie in 1992 door Mense Ruiters (onder andere kas in oorspronkelijk kleur, nieuwe blaasbalg, uitbreiding cornet discant).

De dispositie

Manuaal:

Bourdon 16 (B/D) ,
Prestant 8,
Holpijp 8
Viola da Gamba 8,
Octaaf 4,
Speelfluit 4
Woudfluit 2,
Cornet IV,
Trompet 8 en Tremulant

Pedaal: Aangehangen

Grafstenen

Bij de restauratie werd een zerk opgegraven van een oud-Dieverse predikant:
Ds. Johannes Donie, die in de zomer 1671 overleed.

Ook opgegraven werd een geel zandstenen sacrofaagdeksel uit omstreeks 1100 voorzien van ongewoon ornament. Het deksel is in twee ongelijke delen verdeeld. Het bovendeel toont in reliëf een gelijkbenig Grieks kruis, ook wel “knotskruis” genoemd, op een schacht of staaf met een “nodus of knop. Deze wordt geflankeerd door een “fleur-de-lis” lans. De onderkant van het deksel ontbreekt.

In de koorvloer ligt een 12^e eeuwse sacrofaagdeksel van rode zandsteen, dat blijkens de ingehakte wijdingskruisen ook als altaarmensa dienst heeft gedaan. In het midden is een medaillon zichtbaar. In een altaarsteen werden vijf wijdingstekens gebeiteld, namelijk op elk der vier hoeken en in het midden een. Ze symboliseren de vijf wonden van Christus.

Nissen in het koor

In de noordoostwand van het koor bevindt zich de voormalige sacrament nis. In een sacrament nis werd de geconsacreerde hostie bewaard. Boven de nis is een fragment van een natuurstenen bekroning met driepasversiering in de vorm van een gotische wimberg aangebracht. Deze werd bij de restauratie teruggevonden en boven de nis in gemetseld.

In de zuid oostgevel van het koor bevinden zich twee nissen naast elkaar waarvan de grootste, blijkens het zichtbaar nog aanwezige wasbekken, in de katholieke periode als piscina diende. Een piscina of lavabo, een nis met wasbekken en afvoer meestal door de muur naar buiten, werd gebruikt voor liturgische handwassingen en om water waarmee de priester handen

en vaatwerk had gereinigd te laten wegvloeien. Achtergebleven restanten van de geconsacreerde hostie kwamen dan toch op gewijde grond, het kerkhof terecht. “Zo stroomt Gods water over Gods akker en kregen ook de doden deel aan het sacrament”.

De koepelschildering onder de toren

Ik ben in mijn hof gekomen - wie zou die woorden hebben uitgesproken? Is het Adam geweest die ze wandelend door de hof van Eden tegen Eva zei of was zij het die ze hem toeriep? Of was het de minnaar uit het Hooglied die in de hof wacht om zijn geliefde te ontmoeten, wandelend tussen de bloeiende lelies? Of is het Maria Magdalena die op

de paasochtend in de graftuin wandelt en daar de hovenier ziet staan? Of moeten we dichterbij huis blijven en is het gewoon iemand uit ons dorp die in zijn hof, zijn tuin gekomen is? Of zijn wij het die deze woorden zeggen wanneer we onder de toren de kerk ingaan en de blik omhoog werpen naar de schildering op de koepel: ik ben in mijn hof gekomen.

Alle zes mogelijkheden zijn goed, want in de koepeltuin komen al die tuinen samen en zien we de hof die alle hoven verenigt. Alle verhalen vallen samen, leggen elkaar uit en wij zien met verwondering deze gelijkenis van meer dan aards geheimenis. En wij zien ook het verhaal van ons leven en van deze wereldtijd. Wandelt u maar eens in gedachten met mij mee door die koepelhof.

Er wordt ons op de noordkant verteld van de winter- van Pancratius, de naamgever van deze kerk, een martelaar omwille van de waarheid. We verbinden de winter en de kou met hem omdat hij voor de gewone tuinier in een Dieverse hof een van de gevreesde ijsheiligen is. Als we de winter zien, komen woorden van de dichter Ad den Besten in gedachten over een land waarin het koud en kil geworden is omdat mensen niet meer herkennen wie de vijanden van hun vrijheid zijn.

We willen de warmte zoeken, draaien ons om we horen de bijen zoemen in hun vlucht naar honing. Zomer is het, tijd om het zoete van het leven te smaken als een voorproef van de grote zomer die eens komt. Uw lippen zijn als honing zegt de minnaar van het Hooglied tegen zijn beminde.

Geniet van het leven met de vrouw van wie je houdt, zegt de Prediker.

Nemen we die tijd? Kunnen wij echt even onbezorgd zijn als de leliën des velds en die vogel die in die appelboom is neergestreken?

Het moet al weer ongemerkt herfst geworden zijn, want die boom aan de westkant - de kant waar storm en regen vandaan komen - die boom hangt, net als die in het paradijs, vol vruchten. De herfst brengt ons onze vergankelijkheid te binnen. Wie voor ons leefden gingen heen, maar dit huis van hout en steen heeft allen overleefd en is ons als een kostbare erfenis toevertrouwd. Om het in het heden te bewaren en te onderhouden, dat ook wie na ons komen het kunnen blijven gebruiken.

Kom, laten we verder lopen naar het oosten, naar de lente. We zien de pauw met zijn prachtige veren. Hij zal ze verliezen en dat moet hem voor hoogmoed behoeden, maar hij zal weer nieuwe krijgen en daarom is hij symbool van de opstanding en het nieuwe leven, van het Paasfeest dat in de lente wordt gevierd. De pauw noodt ons binnen in de kerk waar zondag na zondag gevierd wordt dat het niet vergeefs is te bloeien en te minnen.

Kom, in mijn hof, geliefden, in alle seizoenen van het jaar en van het leven en zie hoe heel de schepping zingt en wij daar met het verhaal van ons leven op worden meegedragen. Dan is het aardse leven goed, omdat de hemel ons begroet.

Ds. F. Damman-Verboom

Uitleg over het drieluik in de N.H. kerk te Diever

Achter in de zuidbeuk hangt een drieluik van de hand van Dieuwke Aalbers-Kollewijn. De gemeente Diever heeft dit werk in 1959 geschonken bij de voltooiing van de restauratie van het kerkgebouw.

Geschilderd door

Dieuwke Aalbers-Kollewijn, 1956-1958.

Hoofdthema van het drieluik is “Wees uw broeders hoeder”. Het linker paneel toont ons **Christus** als het hoofd en de mensen, jong en oud, blank en bruin, vormen de ledematen.

Links naast het hoofd

van Christus zien we de “intelligentie zonder liefde”: de duivel. Doch Christus houdt alle vertroosting voor ons in en zegt: “het is alles onder Gods zegen” en “mijn kracht wordt in Uw zwakheid volbracht”.

Hieronder zien we door bogen afgesloten ruimten waar mensen min of meer afgezonderd leven: een blinde, doofstomme, iemand zonder armen, een ziek kind, een man met één been, iemand met gewrichtsreuma en in de laatste bogen een mens die zich in angst afzondert.

Geheel onderaan komen we op de donkerste punten der aarde. Boven deze groep mensen staan woorden “als God vóór ons is, wie zal tégen ons zijn?”

“Links zien we duistere figuren uit het nachtleven staan, een dronkaard, mensen die verdovende middelen gebruiken, huwelijksnood, zwervers, mensen in een concentratiekamp (“naamlozen”), een kind dat alleen door de wereld zwerft en grote mensen slechts als grijnzende maskers ziet.

Op het middenpaneel buigt **God de Vader** zich zegenend voorover en zegt: “Mijn genade is u genoeg”. Uit de handen stroomt de zegen als bergstromen neer. In het midden zien we drie vrouwenfiguren; links Eva, de appel plukkend; midden Maria met het kind, het kind draagt de appel in zijn hand en geeft de druiventros door; de rechter figuur houdt de appel tegen zich aan gedrukt en geeft de druiventros verder door.

Aan de linkerkzijde van het middenpaneel zien we onder elkaar drie figuren in het donker staan, om licht te brengen. Bovenaan de Augustijn, voorloper van Luther, in het midden de Predikant en onderaan de Pottenbakker, eerste kunstenaar op aarde. Achter hen zien we een leiboom, symbool van hun gebondenheid. Wat lager zien we een engel de handen uitstreckend naar een mens die verstikt in angst achteruit wijkt.

Links van de engel is een vrouw, haar kruis dragend.

In het midden, rechts onder Maria met kind, zien we twee paarden, met het oog op elkander gericht, in gehoorzaamheid aan God hun in duisternis gehulde weg gaan.

Midden onder Maria zien we Jacob strijdend met een engel; hier links schuin onder, de vader met de verloren zoon; rechts schuin onder zien we de engel Abrahams hand tegenhoudend terwijl hij zijn zoon offert.

Links onderaan (rechts van de engel) Daniël in het vuur staande, hij bleef in gebed behouden. Midden onderaan, God de Vader in het brandende braambos, God spreek ons toe, ons opwekkend tot geloof, liefde en geduld met elkander. Rechts hiervan zien we een engel in grote concentratie het opstandingskruis dragen.

Helemaal rechts zien we bovenaan, onder Gods hand mensen zingend en dansend de hemelweg gaan. We zien bloemen en sterren in de nacht en een vrouwenfiguur waarschuwend de hand opheffend, zeggend: "ga niet deze weg op, eer ge geheiligd bent".

Rechts onderaan, zien we duistere figuren, zwarte vogels en ogen en tenslotte een dik groen mannetje, een oude nar.

De vrouw roept hem tot bezinning en schuldbelijdenis. In het landschap ziet hij het kasteel en landerijen verschijnen waar hij werkte, hij ziet zijn leven zoals het was, hij ziet zijn schuld, zijn liefdeloosheid.

Op het rechterpaneel is **de Heilige Geest** voorgesteld in het symbool van een nederdalende duif. Links bovenaan staat een figuur biddend in gebogen houding zeggend: "Heer toon mij mijn zonden en brand mij schoon".

Hieronder staat "het meeste van alles is de liefde".

Linksonder de biddende figuur zien we de mensen en kinderen hand in hand de Hemelweg op gaan. In het midden een groene berg met witte top en bloemen aan de voet. Symbool van Gods blijdschap om mensen die in gehoorzaamheid aan God hun weg door het leven gaan.

Rechts van de berg zien we twee mensen in het Priesterschap der gelovigen elkander zegenend en zo toevertrouwend aan Gods zorg.

Rechts hiervan zien we figuren de kruisweg gaan en daarnaast de mens die zich in Gods geboden kracht en blijdschap weet, Christus in hem en hij kent geen aardse beperking, hij strekt zich over de aarde uit, zijn voeten staan op de sterren, stromen van zegen dalen neer over de aarde en in het heelal.

Hieronder van links naar rechts, zien we de mensen gaan, door licht en duisternis, hand in hand, we zien de witte duiven en de zwarte raven beide door God ten zegen aangewend. Een klein figuurtje blijft rechtop in gebed staan terwijl de duivel een roodgloeiende steen naar haar werpt. We zien nog een gedeelte van de kruisweg. Hieronder van links naar rechts de mensen op de hemelweg, daarnaast stenen, God slijpt zijn kinderen als stenen aan elkander af.

Helemaal rechts het rad van de eeuwigheid en het zaadje van de aardse tijd.

Hieronder in het midden de vrouw met de hoorn (symbool van kuisheid) in grote concentratie biddend voor een mens in nood strijdend tegen de vlammen.

Rechts hiervan, onbewust lachende mensenkoppen, Christus bespottend, en rechts hiervan het begin van de kruisweg. Onderaan links, een Indiëvaarder, in zijn herinnering doemt het Indische landschap op en hij ziet zijn houding en schuld en begrijpt dat hij tot Christus moet gaan voor hij de hemelweg kan betreden. Hiernaast loopt een onbewust knaapje, levend in eigen droomwereld. Rechts hiervan vallen de boeien af van mensen die na lange gevangenschap verlost worden. Rechts onder Christus zien we de boze tongen en rechts, helemaal onderaan het oerwoud van onwetendheid, wanbegrip en angst.

De nissen tentoonstelling

Een vergelijk, toen en nu!

Noordzijde

Let op het kleine deurtje van het 'arrestantenhok'.

Dit deurtje is bij de restauratie in 1955-59 verwijderd.

Zuidbeuk

Opvallend zijn de dicht-gemetselde ramen.

De ramen zijn ingrijpend gerestaureerd tussen 1955-59. Let ook op de verhoging van de daklijn.

Interieur, zicht op het koor

Het houten plafond is verwijderd om de gewelven te herbouwen. De sfeer refereert aan de situatie rond 1750.

Koorzijde buiten

Het middenschip en de zuidbeuk hebben één dak.

De zuidbeuk heeft met de restauratie een eigen dak gekregen waaronder de gewelven zijn herbouwd.

Interieur zicht op orgel

Het orgel is wit geschilderd tijdens de restauratie van 1959.

Orgel

In 1992 gerestaureerd en opnieuw geschilderd
In de oorspronkelijke mahoniekleur met gouden accenten.

Interieur koor

Opvallend zijn de kachels en de andere plek van de preekstoel. Deze is verplaatst tijdens de restauratie vanwege het tegenlicht dat het zicht op de dominee belemmerde.

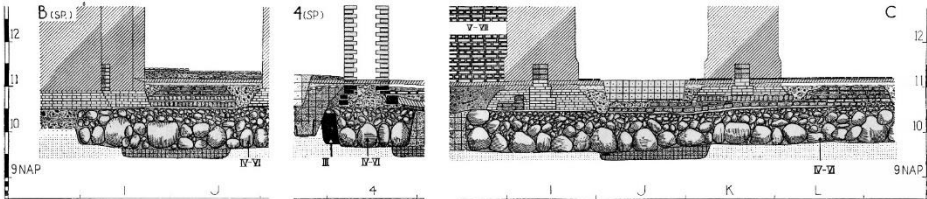
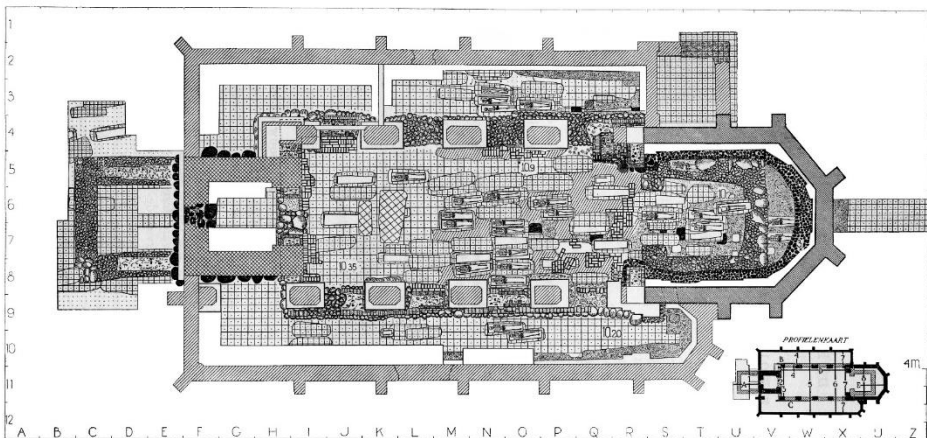
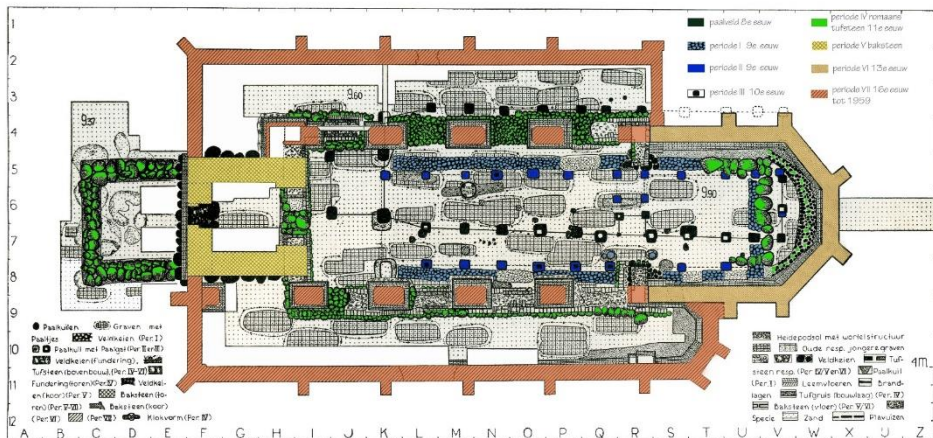

Diaconie 1945 vlnr:

Jan Andreae, ds. Alle Bakker, Jakob Oost, Frederik Offerein, Jacob Krol, Roelof Bennen Kzn. Andries Otten, Arend Bennen Ezn.

Kerkenraad 2022

Vlnr: Thom Oosterloo, Jaap Ruiten, Martha Pluim, Riemie Godeschalk, Annie Mulder, Greet Oosterveld, Liesbeth Stille, Peter Sminia, ds. Daan Bargerbos. Zittend: Immy Zuidema, Jeannet ten Hoor, Ina Grit.

Diezer Plattgrond en profielen.

Tek. R. Woudstra

Naast de Nissententoonstelling zijn een tweetal oude (ingekleurde) kaarten opgehangen die diverse tijdsperiodes weergeven waarin het kerkgebouw zich bevond.

Predikantenborden

Wie gingen ons voor?

In de nissen van de zuidbeuk zijn twee predikantenborden aangebracht waarop alle namen van de predikanten vanaf 1598 tot heden staan vermeld.

Periode	Naam	Vorige standplaats	Volgende standplaats
1598-	Johannes Abeli Stellingwerf	Aalsum	Niet toegelaten tot ambt
1600-1601	Henricus Minardie Raedt	Wijckel	Nijeveen
1602-1606	Lukas van Langen	onbekend	Blaricum
1608-1617	Themo van Aschenberg	proponent	Meppel
1618-1627	Theodori Dierk(s)	Boornbergum	Anloo
1627-1637	Arnoldus Holstein	Anloo	overleden
1638-1660	Mattias Corneli	onbekend	overleden
1660-1671	Johannes Donu	Standaard	overleden
1673-1675	Lambertus Schaik	Westerbork	Vollenhove
1675-1725	Henricus Hardeberg	Rolde	Emeritaat
1725-1737	Joachim Mobach	proponent	Nijkerk
1738-1768	Wicher Martini	Roden	overleden
1769-1774	Machus v.d Tuuk	Ureterp	Heerenven
1775-1781	Lambertus Vos	Donkerbroek	Noordlaren
1782-1784	Hemmo Wilhelmus Hemmes	proponent	Anloo
1784-1828	Petrus Bloemerts Prins	Jutrijp	Emeritaat
1829-1855	Luchien Willems Slomp	Wapserveen	overleden
1857-1876	Cornelis Boon	Zuidwolde	Emeritaat
1877-1886	Roelof Hermannes Drijber	Akkerwolde	Brielle
1886-1888	Henrik Nieweg	Tzum	Beilen
1888-1895	Jan van Giffen	Blankenham	Heerenveen
1895-1904	Foppe Albert Hingst	Vierwouden	Oudega
1905-1931	Jochem B. M. van Dalfsen	Ter Apel	Aardenburg
1934-1938	Frederik Adriaan Westhoff	proponent	Leermens
1939-1941	Pouwel Ingberg	Grolloo	Langezwaag
1941-1948	Alle Temma Sijtse Bakker	Bakkeveen	Garmenwolde
1948-1951	Dirk Theodorus Rutgers	proponent	Eenrum
1951-1961	Cas Smit	proponent	Emmen
1961-1966	Dirk Theodorus Rutgers	eervol ontheven	Groningen
1967-1986	Stef Glazenburg	proponent	Emeritaat
1987-1992	Gerrit Jan van Herk	proponent	Den Helder
1993-1998	Arie Molendijk	proponent	Heemstede
1999-2018	Froukje Damman-Verboom	eervol ontheven	Emeritaat
2020-	Daniël Bargerbos	Gorssel-Epse	

Kerkklokken Pancratiuskerk

De beide klokken zijn door de Duitsers in beslag genomen.

Op 5 februari 1943 zijn ze uit de toren gehaald. Op het

ontvangstbewijs staat dat er 2 bronzen klokken verwijderd zijn: No 1-4A, diameter 74 cm. 290 kg.

En No. 1-7C, diameter 85 cm. 428 kg.

Ter vervanging van de verwijderde

klokken kwam tot eind 1945 een klok uit de Hervormde kerk van Nijhuizen, gem Wymbritseradeel. Diameter 60 cm. 150 kg. (De kleinere klokken hoefden niet ingeleverd te worden, maar werden verdeeld over de gemeentes).

Na de oorlog werd via persberichten bekend dat er nog Nederlandse klokken in Hamburg stonden. Daaronder de grote klok van Diever. De kleine klok was er niet meer.

In december 1955 heeft de Klokkengieterij B. Eijsbouts te Asten opdracht gekregen om een nieuwe vrouwenklok te gieten en de mannenklok te restaureren. Maar ook het plaatsen van een motorgedreven wijzerwerk en slagwerk, nieuwe hamer, nieuwe luidassen en verdere toebehoren.

Rondom beide oude klokken stond:

***Gegoten door I. Borchhard te Enckhuysen voor 't Carspel Dieveren.
Anno 1764.***

Tekst op de mannenklok, refererend aan de grote brand van 27 augustus 1759.

***Myn kop, hoe hard, wiert doorgereten
Van 't hemelvuur, mijn makker wiert
Geheel versmolten neergesmeten.
Nu heeft konstnaars hand bestiert,
Dat wij herstelt te zaamen luyden
Om den menschen den regten tyt
Van graf- en godsdienst aan te duyden,
Op dat zy daartoe zyn beryt.***

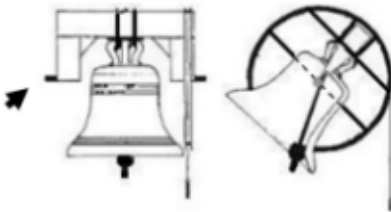
Op de kleine klok stond vermeld:

***Blixem ontstak huys en toeren,
Ik versmolt, maar laat myn toon
Weer in vreugd, en droefnis hooren
En daag ieder, tot Gods troon.***

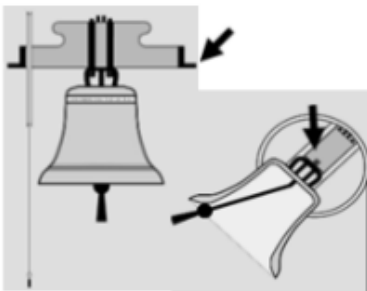

Op de nieuwe kleine klok staat:

***In 1943 door 's vijands hand versmolten tot geweld,
werd ik in 1956 opnieuw gevormd.
Nu roep ik de levenden, wanneer zij God zoeken
en begeleid de doden, opdat zij Hem vinden.
Gegoten door Nederlandse Klokkengieterij B. Eijsbouts te Asten
voor de gemeente Diever.***

Met vallende klepel. De klok hangt aan een gekruchte as. Het draaipunt van de klepel hangt gelijk aan of hoger dan het draaipunt van de krukas (pijl en grijze punt). Tijdens het luiden valt de klepel op de onderrand van de klok.

Met vliegende klepel. De klok hangt aan een rechte as. Het draaipunt van de klepel ligt onder het draaipunt van de luidas (pijlen). Tijdens het luiden vliegt de klepel tegen de bovenrand van de klok aan.

Qua klank is vliegend luiden het mooist. De klepel heeft een heel korte contacttijd. Daardoor krijgt je veel galm. Wat de krachten betreft, is vallend luiden beter. Doordat de klok in een krukas hangt, komen er minder zwaikrachten op de toren te staan. Vooral als een zware klok hoog in een toren hangt, kan het beter zijn om deze gekrucht op te hangen, omdat er anders schade aan de toren zou kunnen ontstaan!

Glas-in-Lood raam

Glas-in-lood raam ter nagedachtenis aan Maria Hillegonda Mulder, organiste van 1920-1940. Geschonken aan de Pancratiuskerk op 10 augustus 1940

Math. 5: 7,8 en 9

*Zalig zijn de barmhartigen: want hun Zal barmhartigheid geschieden.
Zalig zijn de reinen van harte; want zij zullen God zien.
Zalig zijn de vreedzamen; want zij zullen Gods kinderen genoemd worden.*

Het gebrandschilderde raam in het koor is gemaakt door de Groninger (Ploeg)kunstenaar Johan Dijkstra. Het stelt de zaligsprekingen voor. Pikant detail: bij de restauratie drong de restauratiecommissie er bij Monumentenzorg op aan dat de kerk in zijn oorspronkelijke staat, dus met gewelven en een 'dubbel' dak, hersteld moest worden. Monumentenzorg, niet onder de indruk van het gebrandschilderde raam, stelde toen dat dat raam niet herplaatst moest worden, omdat het niet origineel was. Maar daar dacht de restauratiecommissie heel anders over en kreeg het gelijk aan zijn kant.

Mariakapel

In de Mariakapel in de oostelijke zijde van de zuidbeuk staat een mariabeeldje. Tijdens “het Feest van de Geest” van Pinksteren 2012 heeft een kunstenaar dit beeld geschonken aan de kerk. Tijdens het Pinksterfeest krijgen kunstenaars de gelegenheid werk gebaseerd op het Pinksteren te exposeren.

Meerdere kerken in de regio doen hier aan mee. Het beeldje is het studiemodel van het uiteindelijke beeld. Dat beeld staat in de Mariakapel in Geerdijk. Beeldend kunstenaar Wessel Bezemer uit Dwingeloo, overleden in 2021, heeft dit beeldje gemaakt. Om de twee jaar vindt “het Feest van de Geest” plaats.

Hagioscoop

In Europa heerste van de 14^e tot de 19^e eeuw de pest, een infectieziekte, die bij vlagen epidemisch en met enorme aantallen slachtoffers voorkwam. Deze ziekte had ook tot gevolg dat besmette personen niet de kerk in mochten. In de zuidbeuk in de Mariakapel bevindt zich een zogenaamde “hagioscoop” (is de “nis” waarin we het letterkistje voor het liederenbord bewaren!). Dit was en is een kleine opening in de muur van het koor naar de zuidbeuk waardoor men het altaar en de relikwieën kon zien. Het venster bevindt zich op ooghoogte. Vanwege de locatie in de muur loopt de hagioscoop schuin door de muur om goed naar het altaar te kunnen kijken.

Dat is de reden dat zo'n hagioscoop ook *squint* wordt genoemd (*squint* is ook het Engelse woord voor scheel, scheef). Melaatsen en met de pest besmette mensen die (nog) niet de mis in de kerk mochten bijwonen, konden zo door de hagioscoop de mis alsnog bijwonen.

Slechts in enkele kerken in Nederland, zo ook de onze, komt een dergelijke Hagioscoop voor.

Pestgleuven en pestpoeder

Gevolgen van de ingrijpende ziekte, de pest was ook het begrip pestgleuven en pestpoeder. In vele kerkgebouwen vindt men, bijna altijd aan de zuidzijde, diepe verticale gleuven in zand- of mergelstenen muren. Deze gleuven noemt men algemeen "pestgleuven" en het poeder dat door het slijpen of krabben vrijkwam werd "pestpoeder" genoemd. Hoewel deze slijpgleuven over de gehele wereld voorkomen, vindt men deze in een zeer grote variatie in Oost-Nederland en het

aangrenzende Munsterland. Wereldwijd onderzoek bracht aan het licht, dat dit slijpen overal heeft plaatsgevonden tot in Rusland en Suriname toe. Medisch onderzoek bevestigde het vermoeden dat, hoewel men het steenslijpsel innam tegen de pest, het voornamelijk hielp tegen dysenterie, een ziekte die in de Middeleeuwen veel voorkwam

en eveneens honderdduizenden doden veroorzaakte. Het is bekend, dat onder de naam "pest" allerlei dodelijke ziektes werden bedoeld. Ook onze kerk heeft de zichtbare gevolgen van de pest en het verzamelen door het slijpen van de zandstenen kozijnen van het "pestpoeder".

In de kozijnen van de toegangsdeuren aan de zuidzijde zijn duidelijke pestgleuven zichtbaar.

Helaas is in het verleden getracht deze gleuven dicht te smeren.

Maar goed zichtbaar zijn deze sleuven in alle drie de kozijnen.

links

midden

rechts

Bissekist

Begin 2024 heeft het Drents Museum de aan ons al langere tijd (30 jaar) in bruikleen gegeven bissekist weer opgehaald en opgeslagen in het museum.

Deze kist was afkomstig uit Staphorst en dateerde uit 1772.

Het college van kerkrentmeesters heeft er voor gezorgd dat er weer een "nieuwe"

vergelijkbare bissekist (dekenkist) is aangeschaft.

Deze kist, zie de foto's, dateert naar verluid eveneens eind van de 18^e eeuw. In de kist wordt de jaarlijkse kerstboom versiering bewaard.

Stilte Hoek

Achter in de zuidbeuk is ruimte ingericht als Stilte Hoek.

Wilt u zich even afzonderen, even op adem komen, een kaarsje aansteken voor een dierbare of uw gedachten opschrijven in het schrift dan bent u van harte welkom!

Kroonluchter (s)

De kroonluchter die in het koor hangt bestaat aan uit 27 armen.

Tijdens bijzondere diensten en hoogtijdagen worden de 27 kaarsen aangestoken. Vroeger ging dat m.b.v. een trap, tegenwoordig kunnen we de kroonluchter tot op de vloer elektrisch laten zakken en ook weer hijsen.

Kleine kroonluchter in de Mariakapel

In de kleine Mariakapel hangt een kleine 12 armige kroonluchter. Deze moet nog met behulp van een trap worden aangestoken en/of worden voorzien van nieuwe kaarsen.

Sikkel

Bij de grote restauratie 1955-1959 werden de meest zuidelijke kruisribgewelven gereconstrueerd. Ook werd alles opnieuw gepleisterd. Enkele basementen zijn van tufsteen. Op de derde pilaar, gerekend vanaf het westen, is een sikkel uitgespaard en gepleisterd. Het zal in 1955-1959 aangebracht zijn op basis van aangetroffen bouwsporen.

De sikkel kan symbool gestaan hebben voor Isidorus van Madrid, beschermheilige van de boeren.

Eikenhouten kasten

Eikenhouten kast t.b.v. liedboeken

Naast de toegang van de kerk onder het orgelbalkon staat een massief eikenhouten kast waarin de liedboeken worden bewaard waaruit in de diensten wordt gezongen. Ze worden uitgegeven bij aanvang van iedere eredienst. In 2014 is deze kast vervaardigd.

Eikenhouten kast t.b.v. antependia

De eikenhouten kast in het koor bevat alle antependia kleden. **Dit** zijn de kleden die over de liturgietafel en over de kanselbijbel worden gehangen gedurende het jaar. De verschillende kleuren vertegenwoordigen de periode van het kerkelijk jaar.

Beide massief eikenhouten kasten zijn gemaakt door Gijs Smeekes, meubelmaker in Oldendiever, Diever.

Oud Christelijke symbolen in de sierbestrating rond de Hervormde Kerk te Diever

De Vis

De vis is wellicht het oudste geheime teken van de Christelijkheid. Enerzijds in verband met de doop in het water. Anderzijds duidende op het verhaal van de wonderbare spijziging, en op de vele andere keren in het Evangelie waarvan vis, vissen en vissers sprake is. De letters van het Griekse woord

voor vis is Ichthus. Deze letters vormen samen de beginletters van de vijf Griekse woorden, die men las als: Jezus Christus Zoon van God en Heiland. Zo was het symbool van de vis voor de Catacomben Christenen een geloofsbelijdenis in één teken.

Het Zonnerad

In heidense tijd heette dit kruis "het Zonnerad". Voor ons is de cirkel het symbool van de eeuwigheid; zonder begin en zonder einde; maar een lege cirkel betekent nul, niets! Het kruis van de levende Heer maakt de eeuwigheid pas tot een leven vol waarde. Door het kruis kreeg de eeuwigheid pas zin.

Zo is dit teken voor de Christen een symbool van het overwinnende Lam Gods (Openbaring 21:23).

Zespuntige ster

De zespuntige ster heeft een Joods-oud testamentische en een Christelijke Nieuw Testamentische betekenis. Als Davidsster of Salomonszegel komt deze o.a. voor in het wapen en vlag van de staat Israël. Nieuw testamentische - Christelijk zegt dit teken: twee gelijkzijdige driehoeken doordringen

elkaar, de met de basis op aarde (= beneden) de menselijke driehoek die omhoog streeft, teneinde uit eigen kracht het einddoel te bereiken.

De andere driehoek heeft haar basis in de hemel (= boven); dit is de Goddelijke driehoek, de kracht van de Heilige Geest, die vanuit de hemel uit het menselijk streven komt, doorstraald en heilig. Zo is dit het symbool van het goddelijke, dat in het menselijke doordringt, en zo het symbool van de vleeswording van het woord (Johannes 1:3, 14), de incarnatie. De vijfpuntige ster is vooral geestelijk, de zespuntige is de vereniging van geest en stof in hun wederzijdse doordringing. Zo kan men aan het symbool zien als Christus ' twee naturen: de menselijke met - en zonder de mensen, met tegelijkertijd "de heilige God" (Marcus 1:24); zo is dit onze kerstster bij uitnemendheid.

De Rijksappel

Het kruis op de cirkel stelt voor: de aarde waarop wij wonen, gesteld onder Christus' kruis. Toen dit teken ontstond, kende men nog slechts de drie werelddelen Europa, Azië en Afrika. Uit het middelpunt van de aarde rijst op het kruis: Christus is Koning en Rechter over heel de bewoonde wereld. "Het kruis staat terwijl de aardbol zich om haar heen wentelt (*Lijfspreuk der Kartuizers*

) Slechts de christen koningen en keizers droegen, en dragen, in hun zogenaamd "Rijksappel", dit teken. Zij duiden daarmee aan, dat hun macht aan Christus ontleend is. En dat zij dus aan Hem ondergeschikt blijven.

Het Chi – Rho – Kruis

Dit overbekende, maar zelden begrepen symbool is, evenals het zesde kruis een zuiver Christus monogram. Het bestaat uit de letters X en P, die in het Grieks van de 2^e eeuw staan voor onze Ch en R = Christus, In het zeskruis een ster, die zonder boven of beneden naar alle kanten gelijkelijk

uitstraalt en staat voor de hedendaagse hemelse Christus. Het Chi-rho-kruis heeft wel een boven en een onder, een links en een rechts. Zo staat dit teken voor de aardse Christus gestalte, de vleeswording van het woord in de mens Jezus van Nazareth.

Het Griekse kruis

Het Griekse kruis heeft vier even lange armen. Het staat niet in de aarde. Het is niet op de aarde. Het is het hemelse kruis, het "teken van de Zoon van de Mensen aan de Hemel" (*Mattheus 24:30*). De Zoon des Mensen is de hemelse Christus. De vier armen van dit kruis wijzen naar "de vier

winden van de Hemel" (*Daniël 7 : 2*). het wijst naar de "vier Engelen, die staan aan de vier hoeken van de aarde" (*Openbaring 7:1*) en het proclameert de heerschappij van de Zoon van de mensen, de Levende Heer, over Hemel en aarde.

Het Zonnekruis

Het zonnen- of Keltische kruis of Ions kruis is een combinatie van het Latijnse kruis met het heidense zonnerad. Door de samenvoeging van deze twee ontstond een van de diepzinnigste symbolen van het christelijke geloof. Waar dwarsbalk en paal

het Latijnse kruis elkaar snijden boog Jezus het hoofd toen Hij sprak: Het is volbracht (*Johannes 19:30*), Vader in Uwe handen beveel ik mijn geest (*Lukas 23:46*). Hier zijn we bij het heilige der heiligen, het allerbinnenste, de diepe kern van het Christelijk geloof. Om dit centrum nu werd de eeuwigheidskring getrokken; daardoor werd het heidense zonneteken tot een christelijk symbool van de Sol Invictus, de Onoverwinnelijke.

De Driehoek in de Cirkel

De gelijkzijdige driehoek in de cirkel is een zeer oud Christelijk symbool voor de Goddelijke Drievuldigheid. Het duidt aan de geloofsgeheimenis van de drie Goddelijke Personen, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, die samen - ongescheiden en

onderscheiden, de ene God, het enige en eeuwige Goddelijke Wezen vormen of zijn. Binnen de cirkel besloten zegt dit teken: de drie-enige God is de Heer der eeuwigheid, van voor de aanvang der tijden tot na het einde van alle tijd.

Het geheim van het hakenkruis

Dit kruis, ook wel Swastika genaamd, is heel oud, zelfs vóór Christelijk. Toen het een symbool was voor de zonne-levenskracht. In de jaren 1934-1945 is dit teken door Hitler gemaakt tot een symbool der Satanskrachten. Daarna is dat gebroken en in vier stukken geslagen. Vier rechte hoeken,

vier windhaken. Legt men deze nu op de rechte manier in onderling verband, dan onthullen zij het geheim van het hakenkruis. Zij grenzen uit de onbegrensde ruimte af het teken van de Zoon des Mensen (*Mattheus 24:30*), het Christelijke Griekse kruis. Alleen dit kruis wordt niet zelf getekend doch slechts aangeduid. Het is een verzorgingssymbool. Een geheim. De winkelhaak laat ons zien, dat een zaak "Haaks" is, recht, zoals het moet, "in de haak". De zoon des mensen blijkt zo recht te zijn, naar links en naar rechts, naar boven en naar beneden, en dus naar alle kanten.

Het Latijnse kruis

Dit is het kruishout waaraan Jezus werd ter dood gebracht. Het is door ons mensen, opgericht. Het staat in onze aarde. Het kruis betekent dat de lange, staande uit de aarde oprijzende paal zegt dat de mens omhoog streeft, uit eigen kracht steeds hoger wil. De dwarsbalk zegt, dat God door

dit menselijk streven een streep trekt. Tot hiertoe en niet verder. Zo betekent dit kruis uit zichzelf "komt de mens er nooit". God moet het doen.

Andreaskruis

Het andreaskruis dankt zijn naam aan de apostel Andreas, die aan een dergelijk kruis zou zijn gekruisigd. In de Germaanse symboliek verzinnebeeldde het schuinkruis (vgl. Gebo-rune) een goddelijke kracht. Deze tekens werden door mensen gebruikt als bescherming tegen het kwade, boze

geesten, demonen en onheil.

Alpha en Omega

Alfa en Omega (Grieks: "το 'Α' και το 'Ω'") is een uitdrukking uit het christendom die Gods almacht symboliseert. Alfa en Omega zijn de eerste en de laatste letter van het klassieke (Ionische) Griekse alfabet.

Geloof hoop en liefde

Het anker van de hoop. Je hebt vast weleens een kettinkje gezien met drie hangertjes eraan: een kruis, een hart en een anker. Ze laten je drie prachtige, Bijbelse woorden zien. Het kruis is het symbool voor geloof, bij het hart denk je aan liefde en het anker wijst op hoop.

Maltezerkruis

Het achtpuntige Kruis van Malta of Maltezer kruis heeft vier armen, zeer smal op het snijpunt en breed op de uiteinden, die uitlopen in twee punten. Het is afgeleid van het christelijke kruissymbool. De acht punten symboliseren de acht zaligmakingen:

1. Nederigheid
2. Verdriet
3. Zachtmoedigheid
4. Hongeren
5. Barmhartigheid
6. Reinheid
7. Vredestichten
8. Vervolgd worden

Stichting “Vrienden van de Oude kerk te Diever”

Het monument waar de stichting “Vrienden van de Oude kerk te Diever” zich voor inzet behoort tot de oudste kerken van Drenthe. Al eeuwen bepaalt de Pancratiuskerk het gezicht van het dorp Diever. Het gebouw is eigendom van de Hervormde Gemeente Diever Dwingeloo, de toren is eigendom van de burgerlijke gemeente Westerveld. De onderhoudskosten van de kerk komen ten laste van de relatief kleine hervormde gemeenschap. Een dergelijk cultuurhistorisch monument is niet alleen voor de Hervormde of Dieverse gemeenschap van betekenis. Vanuit toeristisch oogpunt is de Pancratiuskerk zelfs het visitekaartje van het dorp Diever te noemen.

Om de bovengenoemde redenen is in 1996 de stichting “Vrienden van de Oude kerk te Diever” opgericht. De stichting stelt zich tot doel:

“het bijeenbrengen van financiële middelen voor het instandhouden en onderhouden van het oude kerkgebouw van Diever”.

Om een zo breed mogelijk draagvlak te creëren wordt het stichtingsbestuur gevormd door mensen met uiteenlopende achtergronden uit de Dieverse samenleving. Dankzij de hulp van vrijwilligers zijn en worden veel activiteiten georganiseerd om zo geld in te zamelen voor het behoud van en onderhoud aan de kerk.

Kortom: een monumentale kerk vergt veel onderhoud en doordoor veel geld. De Hervormde gemeente is te klein om dit alleen te kunnen bekostigen. De Stichting maakt het mede mogelijk de karakteristieke kerk voor de gemeente en het dorp te behouden.

De Stichting stelt uw bijdrage zeer op prijs.

**Geef u daarom op als
donateur!**

Informatie over de stichting “Vrienden van de Oude kerk te Diever”:

Website: www.oudekerkdiever.nl

E-mail: info@oudekerkdiever.nl

COLOFON HERVORMDE GEMEENTE DIEVER DWINGELOO

Adres: Hoofdstraat 45 , 7981 AD DIEVER

E-mail adressen:

Predikant: predikant@hervormddieverdwingeloo.nl
Scriba: scriba@hervormddieverdwingeloo.nl
Diaconie: diaconie@hervormddieverdwingeloo.nl
Ouderlingen: ouderlingen@hervormddieverdwingeloo.nl
Kerkrentmeesters: kerkrentmeesters@hervormddieverdwingeloo.nl
Ledenadministratie: ledenadministratie@hervormddieverdwingeloo.nl
Kerkblad kerkblad@hervormddieverdwingeloo.nl
'Samenspraak':

Website hervormde gemeente Diever Dwingeloo:

www.hervormddieverdwingeloo.nl

Meeluisteren en kijken?

www.kerkdienstgemist.nl

Kerk huren?

“Stichting Vrienden van de Oude Kerk te Diever”

Website: **www.oudekerkdiever.nl**

